

Jednotné hodnocení útvárů a svazků pomocí výpočetní techniky

Ucelený systém hodnocení bojové a politické přípravy v rámci Čs. lidové armády doposud neexistuje, i když v některých otázkách jednotlivých předmětů bojové přípravy nebo v oblasti MTZ v různých předpisech nebo směrnicích jsou zakotvena konkrétní a přesná kritéria. V důsledku toho docházelo u útvarů a svazků k různým názorům, kritikám i sporům o to, jak kdo úkoly splnil.

To si naléhavě vynucovalo zpracovat ucelený, jednotný a nanejvýš přesný, ale i objektivní systém hodnocení. Takový systém byl zpracován u svazu PVOS. Domnívám se, že bude účelné předat naše zkušenosti z řešení tohoto problému k využití ostatním svazkům a svazům.

Při řešení systému byl stanoven úkol:

- určit jednotná pravidla k hodnocení a tím omezit vliv subjektivních názorů;
- získat ucelený přehled o kvalitě plnění úkolů podle jednotlivých oblastí činnosti a umožnit získat porovnání útvarů a divizí mezi sebou;
- získat centrální přehled o počtu a výsledcích provedených kontrol za určité časové období a využít jej k usměrňování kontrolní činnosti štábu;
- centrálně evidovat výsledky kontrol a umožnit jejich dostupný výdej podle potřeb hlavních funkcionářů nebo jednotlivých oddělení;
- umožnit sledování tendencí v kvalitě plněných úkolů a analýzu zjištěného stavu na podkladě velkého počtu konkrétních údajů.

Při zpracování systému hodnocení vycházeli jsme z těchto předpokladů:

1. Abychom mohli řídit, musíme mít informace o činnosti o dva stupně níže, tj. v našem případě o útvaru. Bojový útvar PVOS je organizační celek, který je schopen vést bojovou činnost samostatně i bez řízení divizí.

Kvalita splnění úkolů divizí i armádou je závislá na splnění úkolu útvaru.

2. Nelze vycházet od skutečného prvotního článku ovlivňujícího kvalitu, tj. od jednotlivého vojáka, techniky apod., protože získání těchto informací by zaměstnávalo celý velitelský sbor, i když jejich zpracování je poměrně snadno uskutečnitelné strojem.

3. Kvalita útvaru nebo jakéhokoliv organizačního celku není dána prostým součtem kvalit jeho prvků, ale podstatnou roli hrají vazby mezi prvky dané struktury. Vliv vazeb na kvalitu celku se doposud nepodařilo exaktně obecně formulovat.

4. Kvalitu plnění úkolů útvaru lze exaktními metodami měřit jen v úzce omezených druzích činnosti (střelby, udržování techniky na stanovených parametrech apod.), které však nevystihují všechny úkoly, které útvar plní.

Z toho vyplývá, že úplné objektivitu nemůžeme dosáhnout, protože při posuzování jednotlivých jevů je ve většině na počátku člověk se svými subjektivními názory. Vliv subjektu však můžeme podstatně omezit tím, že celou oblast života útvarů (svazků) rozdělíme na jednotlivé části, tzv. ukazatele a disciplíny, pro něž se stanoví přesná pravidla posuzování jejich kvalit pomocí kritérií.

Na příklad samostatná oblast — ukazatel „BOJOVÁ POKOTOVOST“ je dále členěna na jednotlivé druhy činnosti — disciplíny:

- vyhlášení a vyznění,
- splnění úkolů pohotovostními silami,
- opuštění objektů,
- zaujetí míst velení,
- zaujetí bojové pohotovosti jednotkami,
- připravenost zpětných odřadů,
- dosažení KTP bojové techniky,
- zabezpečení bojové činnosti.

Soubor ukazatelů, disciplín a kritérií tvoří i obsluhovou náplň konkrétní činnosti štábu armády a divizí a pro útvaru je vodítkem, jak jejich úkoly budou posuzovány a hodnoceny.

5. Výsledek činnosti útvaru z každé disciplíny (ukazatele) je hodnocen známkou. Pokud není použito čtyřstupňového hodnocení, znamená „splnil“ známku 5 (výtečně), „nesplnil“ známku 2 (nevyhovující).

Známka za disciplínu se stanoví vždy jako číslo celé, známka za ukazatel, útvar nebo svazek na jedno desetinné místo.

6. Protože kvalita celku není dána aritmetickým průměrem kvalit jednotlivých jeho částí, je nutné odlišit jejich podíl — závažnost na celkovém plnění úkolů. K tomu volíme systém váhových čísel ukazatelů, disciplín, útvarů a svazků empiricky pomocí metody tzv. křivky důkazů.

Váhová čísla ukazatelů vyjadřují důležitost ukazatele vůči druhým ukazatelům stejného typu útvaru. Jejich velikost určuje podíl každého ukazatele na tvorbě výsledného hodnocení útvaru jako celku.

Váhová čísla disciplín vyjadřují důležitost disciplíny vůči druhým disciplínám v rámci daného ukazatele.

Váhová čísla útvarů (svazků) vyjadřují důležitost útvaru vůči ostatním útvarům v systému PVOS.

7. Výsledný výpočet kvality plnění úkolů bojové a politické přípravy je stanoven známkou podle vzorců:

a) hodnocení ukazatele:

$$\frac{\sum [(\text{známka za disciplínu}) \cdot (\text{váhové číslo disciplíny})]}{\sum \text{váhových čísel disciplín}}$$

b) výsledné hodnocení útvarů:

$$\frac{\sum [(\text{známka za ukazatel}) \cdot (\text{váhové číslo ukazatele})]}{\sum \text{váhových čísel ukazatelů}}$$

c) výsledné hodnocení divize:

$$\frac{\sum [(\text{výsledné hodnocení útvaru}) \cdot (\text{váhové číslo útvaru})]}{\sum \text{váhových čísel útvarů}}$$

d) výsledné hodnocení stanovi:

Výsledná známka	2 nevyhovující	3 vyhovující	4 dobře	5 výtečně
Průměr	3	3—3,5	3,6— 4,5	4,6—5

Na první pohled se zdá, že uvedený systém hodnocení je složitý a vyžaduje příliš mnoho administrativní práce. Je nesmyslné, aby výpočty výsledných hodnocení útvarů a divize uskutečňovali jednotliví pracovníci štábu, protože se zde používá velkého množství čísel. Proto tato práce, tj. zpracování podkladových materiálů, byla svěřena výpočetnímu středisku, které k tomu účelu zpracovalo příslušný projekt.

Funkce výpočetního střediska spočívá:

- ve formální kontrole podkladových materiálů,
- ve výpočtu známek za ukazatele pro každý útvar,
- ve výpočtu výsledné známky za útvar jako celek,
- ve výpočtu výsledné známky za divizi jako celek,
- v porovnání útvarů nebo jednotlivých druhů vojsk mezi sebou,
- v porovnání výsledků hodnocení útvarů, divizí nebo druhů vojsk za určité časové období apod.
- v tisku výsledných sestav a jejich distribuci.

Obsah jednotlivých sestav může být různý podle potřeby příslušného stupně velení. K potřebě armády PVOS byly zvoleny tyto sestavy:

- hodnocení útvarů po disciplínách a ukazatelích (na základě výsledků kontrol štábu armády),
- hodnocení útvarů po ukazatelích,
- přehled kontrolní činnosti štábu armády (slouží především pro hlavní funkcionáře armády),
- výsledné hodnocení činnosti útvarů po disciplínách a ukazatelích (na základě hodnocení náčelníků oddělení štábu armády) a hodnocení divize jako celku,
- výsledné hodnocení činnosti útvarů po ukazatelích a hodnocení divize jako celku,
- hodnocení druhů vojsk,

- dlouhodobé srovnání pořadí útvarů a druhů vojsk,
- hodnocení útvarů po ukazatelích od divizí,
- opisy kontrolních listů.

Opisy kontrolních listů jsou strojově zpracovány systémem ARDIS-MINSK. Tento systém umožňuje velmi pružně reagovat na libovolný požadavek výběru a sestavení opisu kontrolních listů. Mimo základní variantu danou sestavou lze na vyžádání do 24 hodin obdržet od VPS požadovaný výběr opisu kontrolních listů, sestavený podle rešeršního požadavku.

Příklady možných rešeršních požadavků:

- a) soubor opisů kontrolních listů od jednoho nebo více oddělení;
- b) soubor opisů kontrolních listů od jednoho nebo více útvarů;
- c) soubor opisů kontrolních listů z vybraných ukazatelů nebo disciplín;
- d) soubor opisů kontrolních listů z kontrol za určité časové období atd.

Z uvedených rešerší můžeme sestavovat libovolné kombinace.

K plnému pochopení funkce celého systému hodnocení uvádím činnost náčelníků na štábu armády, činnost divizí, sled a návaznost jednotlivých prací.

Hlavní funkcionáři armády a náčelníci oddělení uskutečňují podle svých plánů kontroly u velitelství divizí a u útvarů, po ukončení kontroly vyplní kontrolní listy a do 7 dnů je odevzdají výpočetnímu středisku.

Výpočetní středisko průběžně zavádí známky kontrolních listů do výpočetní techniky a zpracovává k určitým termínům sestavu čís. 1 „Hodnocení útvarů po disciplínách a ukazatelích“, kterou předá náčelníkům oddělení a to za disciplíny (ukazatele), za které odpovídají.

Celou sestavu čís. 1 dostávají i divize za svoje útvary, aby měly přehled o hodnocení podle výsledků kontrol provedených štábem armády.

Hlavní funkcionáři obdrží v těchto termínech místo sestavy čís. 1 sestavu čís. 2 „Hodnocení útvarů po ukazatelích“ a sestavu čís. 3 „Přehled konkrétní činnosti štábu armády“.

Náčelníkům oddělení slouží sestava čís. 1 jako podklad k celkovému hodnocení útvaru po disciplínách.

Protože výsledky kontrol nemohou být jediným podkladem ke stanovení konečné známky za příslušnou disciplínu v dané oblasti a náčelníci mají více informací a poznatků získaných jiným způsobem (pohovory, hlášením, sledováním výsledků činnosti při různých akcích apod.), byla stanovena zásada, že výsledky kontrol jsou jedním z hlavních, ale ne jediným podkladem ke stanovení konečné známky za disciplínu.

Odpovědnost za kontrolu a hodnocení jednotlivých disciplín je přesně vymezena.

Výpočetní středisko na základě hodnocení náčelníků oddělení zpracovává sestavu čís. 4 „Výsledné hodnocení činnosti útvarů po disciplínách a ukazatelích a hodnocení divize jako celku“.

Hlavní funkcionáři obdrží ve stejných termínech místo sestavy čís. 4 sestavu čís. 5 „Výsledné hodnocení činnosti útvarů po ukazatelích a hodnocení divize jako celku“.

Termíny sestavy jsou určeny tak, že náčelníci oddělení armády obdrží sestavy výpočetního střediska vždy týden před zpracováním výsledného hodnocení, jako podkladové materiály a týden po jejich hodnocení již vydává výpočetní středisko další sestavy.

Sestavy čí. 6 a 7 slouží jen hlavním funkcionářům armády k hodnocení druhů vojsk.

Sestava čí. 8 „Hodnocení útvarů po ukazatelích od divizí“ je zpracována na podkladě jediného hlášení od divizí. Tato sestava slouží opět jen hlavním funkcionářům armády k porovnání s hodnocením štábů armády a do armádního systému hodnocení se nezahrnuje. To znamená, že stanovení známky náčelníky ze štábu armády bude podléhat kontrole zdola od divizí a útvarů a na druhé straně od velení armády, čímž bude dosaženo značné objektivity hodnocení.

Touto volbou sestav bylo dosaženo, že každý náčelník zpracovává jen část hodnocení, ale bude mít přehled o plnění úkolů BPP útvarů a divizemi ve všech oblastech jejich života.

Zavedený systém hodnocení se stane pro divize a útvary hnací silou ke zlepšení plnění úkolů bojové a politické přípravy, od štábu armády to však bude vyžadovat více se věnovat vojskům, nejen je kontrolovat, ale především poznávat jejich problémy a pomáhat jim. To si vyžádá i změnu dosavadního stylu práce, což ve svých důsledcích povede ke zvýšení bojové připravenosti a pohotovosti celé armády.